

природничих, które wpisuje się w wysiłki UE na rzecz ochrony bioróżnorodności w Europie. Prawo zobowiązuje wszystkie kraje UE do działań na rzecz przywrócenia siedlisk przyrodniczych.

Ochrona różnorodności biologicznej wpisana została do międzynarodowych konwencji o ochronie przyrody, ustaw i programów rozwoju wspólnot międzynarodowych i poszczególnych państw i jest jednym z priorytetów unijnej polityki w zakresie ochrony środowiska naturalnego.

Literatura

1. Barbara Sazońska (2020). Zasady prowadzenia gospodarstw w systemie rolnictwa ekologicznego. Radom.

2. Europejska Strategia Bioróżnorodności do 2030 r. <https://www.gov.pl/web/rdos-gorzow-wielkopolski/europejska-strategia-bioroznorodnosci-do-2030-r>

3. Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju (*Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*). <https://www.gov.pl/attachment/e84cee75-7991-4fc5-83a1-da7d2fc10635>

УДК 633.883:631.529(477.72)

Людмила СВИДЕНКО

кандидат біологічних наук¹,

Людмила ГЛУЩЕНКО

кандидат біологічних наук²

Олена ВЕРГУН

кандидат біологічних наук³

Ольга ГРИГОР'ЄВА

кандидат біологічних наук³

Ян БРИНЗА⁴,

assoc. Prof., Phd.

¹*Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства НААН;*

²*Станція лікарських рослин Інституту агроєкології і природокористування НААН;*

³*Національний ботанічний сад ім. М.М.Гришка НАН;*

⁴*Slovak University of Agriculture in Nitra, Slovak Republic*

ІНТРОДУКЦІЯ ТА ВИРОЩУВАННЯ ЗРАЗКІВ ЦМИНУ ІТАЛІЙСЬКОГО В СТЕПУ ПІВДЕННОМУ

Середовище сучасних населених пунктів за багатьма показниками є

несприятливим для життєдіяльності людини. Техногенне навантаження в умовах зміни клімату підвищує роль зелених насаджень у виконанні екологічної та санітарно-гігієнічної функції. Озеленені території позитивно впливають на мікрокліматичні характеристики населених пунктів, приймають участь у формуванні температурного режиму і вологості, хімічного складу повітря, тощо[1].

До ароматичних рослин, які можна використовувати як для виробництва ефірної олії так і в озелененні Південного Степу відноситься цмин італійський.

Цмин італійський (*Helichrysum italicum* (Roth.) Guss.) – вічнозелений напівкущик напівздерев'янілого типу, який в природних умовах поширений на узбережжі Середземного моря.

Сировиною цмину італійського є надземна частина (річний приріст), зрізана у фазі початку цвітіння в якій виявлено вітаміни - С (12,3-19,2 мкг%), В¹ (12,2-20,8 мкг%), В² (62-110,3 мкг%); мікроелементи - мідь, марганець, алюміній, молібден, кобальт, нікель, цинк, хром; 13 вільних амінокислот. Вся надземна частина цмину італійського має досить приємний аромат, оскільки рослини під час вегетації активно виділяють ефірну олію [2].

Ефірна олія цмину італійського локалізована в залозистому апараті розміщеному по всіх органах рослини. Вона являє собою злегка жовтувату рідину і має хвойно-бальзамічний запах з квітково-фруктовою нотою. Масова частка ефірної олії отриманої з інтродукованих зразків, вирощених в умовах Херсонської області, становить 0,09-0,11% від сирої маси.

Основними компонентами ефірної олії являються нерол, гераніол, евгенол, ліналоол, пінен, терпінеол та інші [2].

Ефірна олія цмину італійського згубно діє на патогенну мікрофлору, очищує і ароматизує повітря, ця її особливість цінна для оздоблення інтер'єрів лікувальних, оздоровчих та навчальних закладів, виробничих та житлових приміщень. Вона має антимікробну дію щодо золотистого стафілококу, кишкової та туберкульозної паличок, а також грибів кандиди. Ефірна олія та окремі її компоненти відрізняються також високою активністю по відношенню до вірусів. Водні настої і відвари цмину італійського використовуються традиційною медициною для лікування багатьох захворювань [3].

На світовому ринку ефірна олія цмину італійського відома під назвою «імортелі». Вона має хвойно-бальзамічний аромат з медово-рожевою і квітково-фруктовою нотою і використовується як ароматизатор в парфумерних виробках.

В колекції Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства вирощуються три зразки: сорт Кристал, сорт ВІМ і зразок №1-18.

Сорт Кристалл. Інтродукований на території Державного підприємства «Дослідне господарство «Новокаховське» у 2003 році із Нікітського

ботанічного саду НААН. Рослини сорту заввишки 50-60 см та діаметром 50-60 см, напіврозлогої форми. Масове цвітіння спостерігається протягом другої-третьої декади липня, плодоношення – другої-третьої декади серпня. Кристалл – найкращий сорт для зони Південного Степу, відрізняється посухо- і морозостійкістю, витримує зниження температури до -30°C . Стійкий до хвороб та шкідників.

Сорт ВІМ. Інтродукований на території ДП «Дослідне господарство «Новокаховське» у 2011 році з Никітського ботанічного саду НААН. В нових для росту і розвитку умовах 3-х річні рослини досягають висоти 60 см, діаметр становить близько 90 см. Масове цвітіння відмічається у другій декаді липня, плодоношення – у першій-другій декаді серпня. В умовах Херсонської області даний сорт проявляє дещо нижчу морозостійкість і за холодної зими потребує укриття.

Зразок №1-18. Інтродукований на території Дослідне господарство «Новокаховське» у 2017 році з фермерського господарства Боснії і Герцоговини. Рослини заввишки 50-55 см, діаметром 80-90 см, розлогої форми. Масове цвітіння спостерігається у третій декаді липня, плодоношення – у третій декаді серпня. У порівнянні із сортом Кристалл кущі даного зразку більш розлогі за формою та мають довшу та дещо світліше забарвлену листову пластинку.

В умовах Південного Степу розмножується цмин італійський насінням і вегетативно. При насінневому розмноженні сівбу проводили у квітні на глибину загортання 0,5 см. Висівали насіння у контейнери. Після посіву насіння присипали тонким шаром піску і прикривали агроволокном. До появи сходів (12-15 днів) посіви поливали лише по агроволокні. Після появи масових сходів агроволокно знімали. При появі третього справжнього листочка проводили пікірування рослин. Оптимальна площа живлення при пікіруванні 5×10 см. Через вісім місяців після посіву рослини мають 12-14 пагонів та добре розвинену кореневу систему і можуть бути висаджені у ґрунт на постійне місце.

В умовах Півдня України перевагу має вегетативний спосіб розмноження – весняним живцюванням річних напівздерев'янілих пагонів (квітень). Живці нарізали секатором відрізками завдовжки 6-8 см і саджали у холодні парники. Висаджували рядковим способом за площі живлення 4×10 см та заглиблюючи на 4-6 см. Поливали щоденно, починаючи з квітня по травень. Після укорінення живців, полив скорочували удвічі, а з вересня поливали один раз на тиждень. Перше підживлення проводили за формованих коренів. Приживлюваність живців становила 75-80%.

Висаджування саджанців проводили навесні на добре освітлені ділянки. Перед висаджуванням надземну частину і кореневу систему вкорочували і замочували у глиняну бовтанку. Саджанці заглиблювали так, щоб коренева шийка знаходилась нижче рівня ґрунту. Рослини одержані в результаті вегетативного розмноження зацвітають на першому році життя.

Інтродуковані зразки цмину італійського з успіхом можна використовувати не тільки для виробництва ефірної олії, а і в озелененні. Особливої декоративності і оригінальності надає їм забарвлення листків, яке змінює свою інтенсивність протягом року. Деякої екзотичності додає і пряно-бальзамічний запах з відтінками троянди або фруктів, у поєднанні з іншими ароматичними рослинами вони можуть бути використані для формування аромоалей.

Таким чином, зразки цмину італійського інтродуковані в умовах Південного Степу проходять всі фази розвитку, розмножуються насінням і вегетативно. Для закладки промислової плантації кращим способом розмноження в умовах Півдня України є вегетативний. За насінневого способу розмноження з'являється можливість отримати різноманітні декоративні садові форми і відібрати найбільш стійкі із них до певних негативних чинників.

Список використаної літератури:

1. Свиденко Л.В. Глуценко Л. А. Використання декоративно ароматичних рослин в озелененні населених пунктів в зоні Південного Степу України / методичні рекомендації // Л. В.. – Кіровоград: Кіровоградська ДСГДС НААН. – 2015. – 42 с.

2. Liudmyla Svidenko, Marharyta Karnatovska. Efiromasličnyje vidy rastenij Publication for Specialized Courses of the International Project FarmersEduca Neglected and Underutilized Species in the Socio-Economic Rural Development. Slovak University of Agriculture in Nitra. – 2018. – P. 105 <http://www.slpk.sk/eldo/2018/dl/9788055218502/9788055218502.html>

3. Daniel Antunes Viegas, Ana Palmeira-de-Oliveira, Lígia Salgueiro, José Martinez-de-Oliveira, Rita Palmeira-de-Oliveira. Helichrysum italicum: From traditional use to scientific data / [Journal of Ethnopharmacology](#). Vol. 151, Issue 1,10. 2014. P. 54-65.

УДК 631.527

Любов МАРІНІЧ,
кандидат сільськогосподарських наук
*Полтавський державний аграрний університет,
Полтава, Україна*

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СЕЛЕКЦІЇ СТОКОЛОСУ БЕЗОСТОГО

Відомо, що роль сорту у формуванні урожаю досягає 20-70%. Тому основним завданням сучасної селекції є виведення і впровадження у виробництво високопродуктивних сортів з високою якістю та цінними біохімічними властивостями зеленої маси, високою засухоустійкістю, жаростійкістю,